

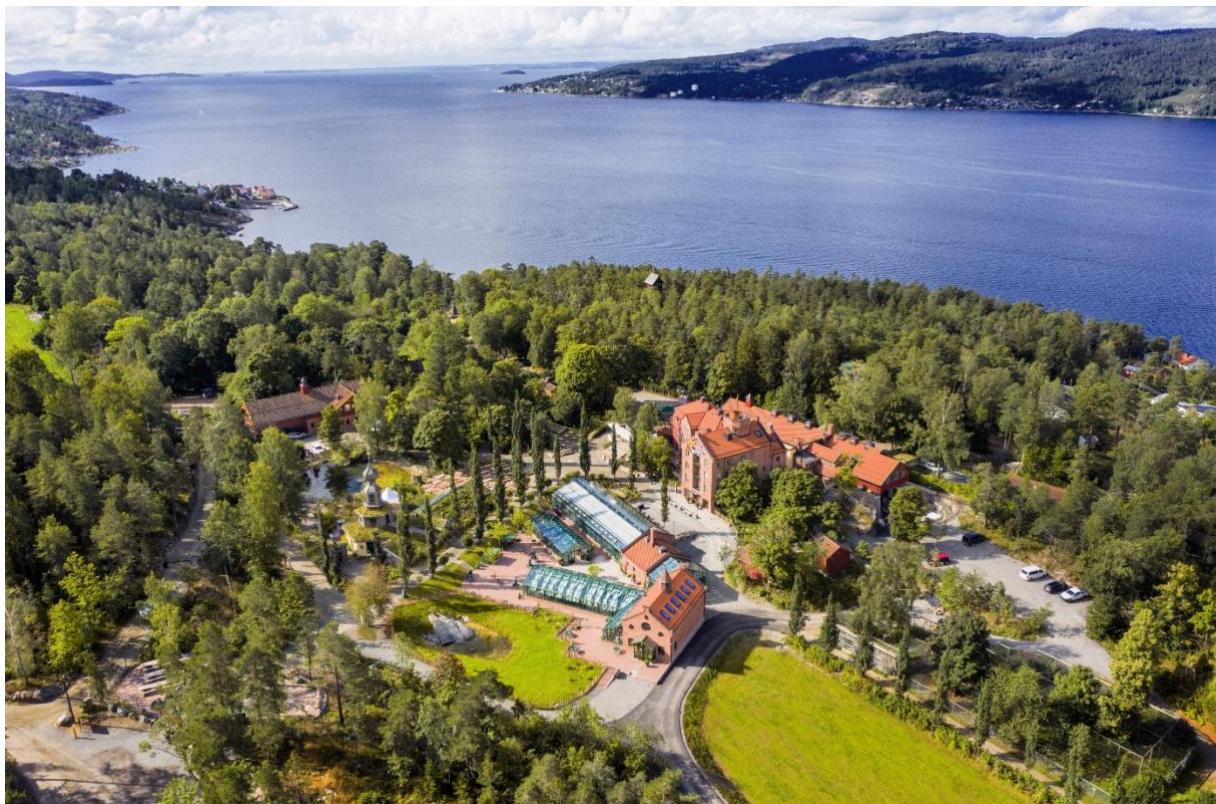
Petter Olsens etterskrift II ifm. Arkitekturopprørets prisutdeling 23.november 2022.

OM RAMMES ARKITEKTUR.

Stedet. Ramme.

Ramme er en gård, eller en veldig liten by i en bygd i et kupert skogbevokst terreng med vilde dyr, midt i Norden. Vi er på østsiden av det trangeste sundet i Oslofjorden som gir landskapet retning. Stedet ligger mellom bergrabber som rammer inn gården med bebyggelsen, tilhørende åker og jorder.

Her bor det dyr og mennesker, trygt og beskyttet.

Ramme. Hvitsten, Filtvet, Hortenshavet og horisonten mot Ytre Oslofjord. Foto: Paul Hughson, 2021

Byggestil. Byggeskikk og Identitet.

De aller fleste av bygningene på Ramme er bygget i eldre arkitektonisk stil og oppført i min tid av meg. Det er gamle bygg som er flyttet hit, eller bygget etter forbilder, eksisterende eller tapte.

Noe er nyskapende, men med kjent vokabular og grammatikk: Antikvarisk korrekt. Alle detaljer er nøyaktig overført fra bygninger fra datiden. Selv Riksantikvaren har trodd at det er gammelt. Vi kombinerer kanskje, for første gang, det antikvariske med gjeldende byggeforskrifter for nybygg.

Alt dette er således nytt, men gammelt og tradisjonsbasert. Vi finner også samtiden, men mest under bakken. Den møter vi overalt ellers i samfunnet, mer og mer likt på hele kloden.

Trygghet og hjemstavn. Historie.

Man bør kunne la seg henføre og oppleve en stemning: Skjønnhet og harmoni, symmetri og balanse. Det å bygge et sted og gi det betydning og tilhørighet. Man forstår eller fornemmer noe, husker og kjenner seg igjen. At noe er sett og opplevet før, gjør at man assosierer og skjønner referanser: Stil, epoker og historiske hendelser. Jo mer man har sett og lært, desto mer spennende blir det.

Begynnelsen. Sveitserstil og barokken.

Det er kun Øvre Rammes gamle gårdstun som var her den gang jeg tok over stedet i 1966. Da var jeg 18 år gammel. Jeg begynte etter hvert å registrere, sanere og restaurere bebyggelsen.

Fylkeskonservator Kjell Magnussen holdt kurs på Ramme for etnografistudentene i oppmåling sommeren 1974. Hovedhuset i sveitserstil fra 1880, som var meget skrøpelig, ble revet i arkitekturvernåret 1975. Det samme svenske typehuset kan fortsatt sees flere steder i Hvitsten. Det hadde ligget og stengt for utsikten for den eldre lille Akershusiske stuen bak. Der hadde farfars onkel Fredrik Christian Olsen bodd fra 1857 om somrene. Vinterstid bodde han og Marie i Hvitsten sentrum i *Kjøpmannsgården* bak sjøbodene. Det gule fjøset står der ennå. Ramme var den gang en løkke eller seter. Han var den staute og eldste av de tre skipper-brødrene.

Der har jeg min hule i hans stue.

Øvre og Nedre Ramme mot syd vest.

Foto: Ukjent, ca. 1939

Tunet på Øvre Ramme med frukthaven og aksen fra 1920 mot nord øst.

Foto: Ukjent, ca. 1965

Veksthusene. Jordvarme og flisfyr. Landskapspleie.

Veksthusene er noe av det man ser når man først ankommer Ramme. Vi dyrker på friland og i veksthus oppvarmet av solen og vannbåren varme fra 25 stk. 75 meter dype energibrønner.

Flisfyring tar toppene med flis fra rydding av våre beitemarker og jordekanter.

Hotell og veksthus.

Foto: Jesper Reis, 2022

Kaféen, Gårdsbutikken og Universet. Fabrikkarkitektur og sveitserstil. Bedehus.

Kaféen og *Gårdsbutikken* er glasshus. *Universet*, ankomstbygget, er i tegl med et vindfang i tre. Det er et forsamlingshus, som med kristenkors i snekkergleden over inngangsdøren, den lille engeskulpturen, tårnet med kirkeklokke fra Nauen og rosevinduene, er som et landsens bedehus.

Det kan leies til konfirmasjon, kurs for barn, voksenopplæring, diskusjoner og lederutvikling med mer.

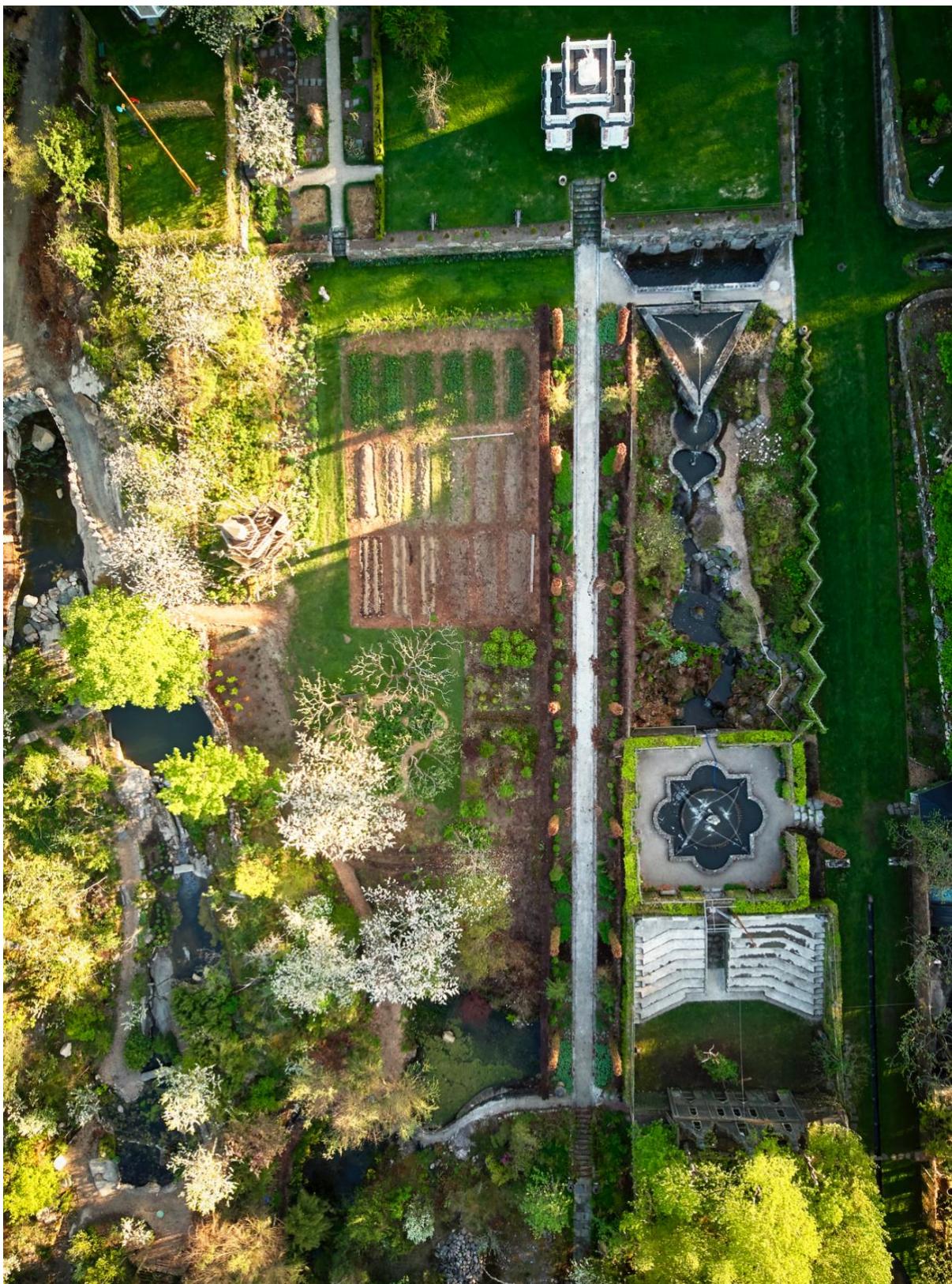
Energihuset. Skulpturer. Antikken, renessansen, barokken og vår tid.

Ved siden av *Universet* har vi vinterhaven, *Energihuset*, et påbygg i glass med en kopi av Michelangelos *David* i hvit marmor. I parken er det mange flere skulpturer, ikonografi og mytologi med guder fra fjern og nært. *Ægir*, *Frøya*, *Venus*, *Amor*, *Bacchus*, *Pan* og *Apollo* med flere, alle har de sine revirer. Peter Lindes bronsehest kommer til syne nederst i ankomstalléen. Erkeengelen *Rafael* kommer til oss med livgivende vann svevende på toppen av en jonisk søyle.

Universet, kafé og gårdsbutikk.

Foto: Morten Uglum/Atftenposten/NTB, 2022

Havlystparken i mai med kirsebærsblomstringen.
Nytte til venstre. Pryd til høyre.

Foto: Per Sollerman, 2018

Havlystparken. Havekunst. Paradiset.

Havekunsten har alltid vært en konstant søken etter det ideelle sted ute blant planter og dyr. Man ønsker å skape paradis på jord før og under syndefallet. På Ramme har vi *Den Forbudte Haven* med *Fallosen fra Delos, Elskovslunden, Amoriner* som kliner med mer.

Havlystparken. Havehistorie.

Grunnmuren til det nedrevne hovedhuset ga utgangspunktet for det som ble til *Havlystparken*, påbegynt i 1981. Den er bygget ut ifra rudimenter og linjer fra tidligere haveanlegg fra 1880 og 1920 til en ny helhet i barokk stil, med romantiske og pittoreske elementer.

Her i *Havlystparken* utspiller havehistorien seg.

Korshaven. Antikken og Middelalderen.

Korshaven er en klassisk kvadratisk patio i en romersk villa. Den er korsformet med pergolaer, hekker og pyramider av epler og pærer med en brønn i midten. Duftende roser utfyller bildet.

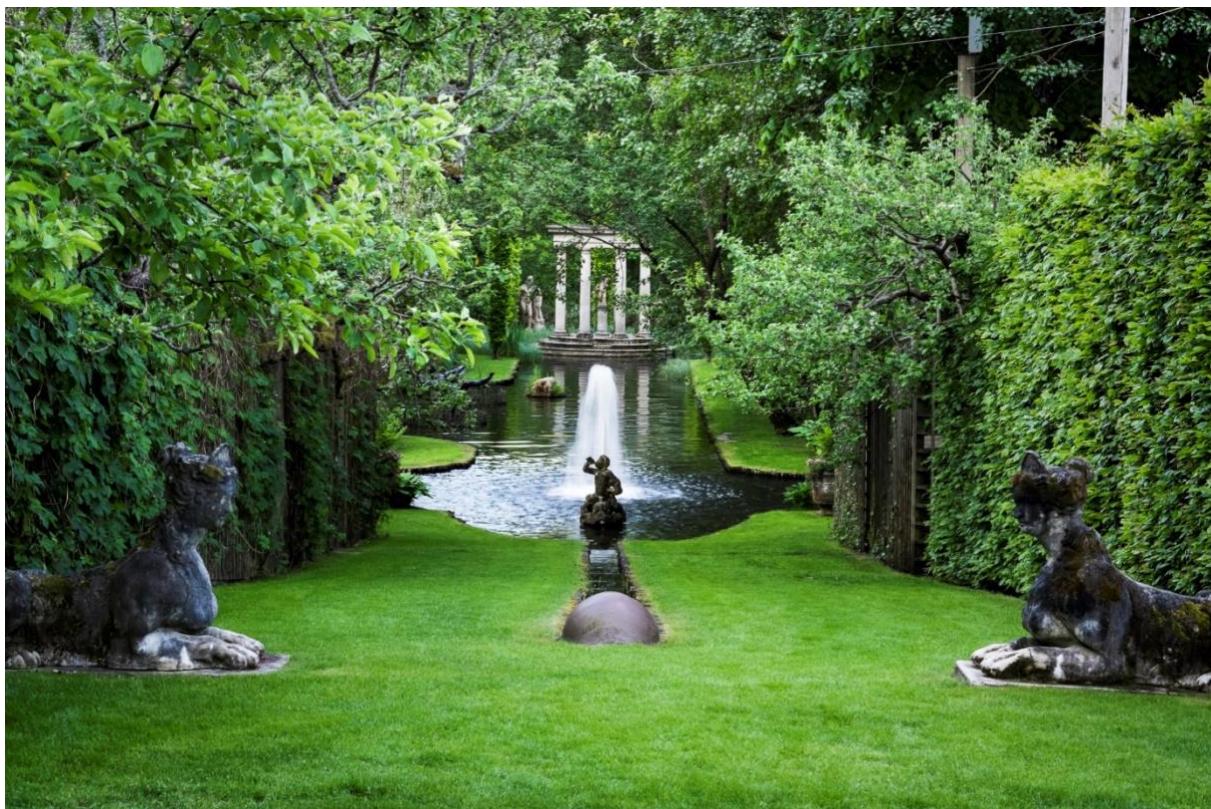
I de romerske villaene flyttet de kristne inn og dannet sine klostertilhørere.

Havlystparken. Barokken.

I Barokken søkte man å underkaste naturen. Akser, symmetri og geometriske fontener, busker og trær. Vi har terrasser, parterrer, avenyer, alléer, kanaler og veger, ja, en hel fasade i tre etasjer av trallverk eller espalier av lekter i impregnert treverk kalt trallverk.

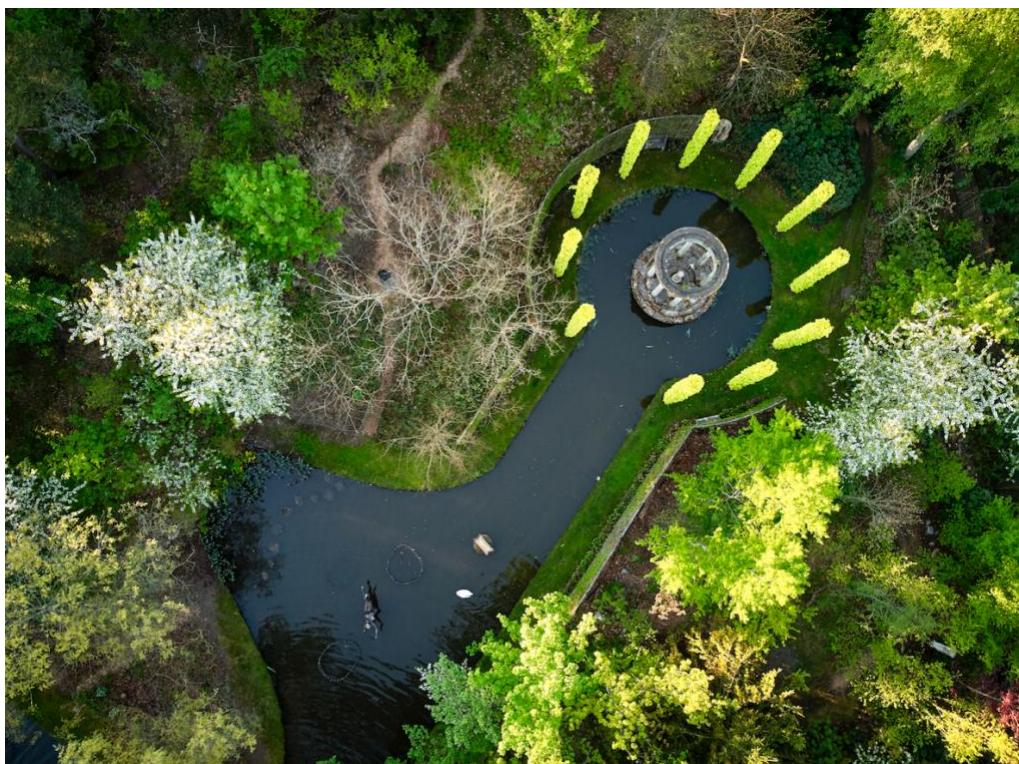
Barokken var magisk. Mennesket behersket det vilde med sin vilje.

Det ble veldig bra og eventyrlig, en stund.

Korsdammen og Kytheratempellet.

Foto: Per Sollermann, 2011

Korsdammen og Kytheratempellet i fugleperspektiv.

Foto: Per Sollermann, 2018

Havlystparken. Romantikken og det pittoreske.

Men så kom naturen heldigvis sterkt tilbake og ble beundret. Mennesket dyrket og levde i pakt med naturen i arbeid og fritid. Man hygget seg og festet utendørs. Innendørs kunne salene være dekorert lik løvsaler. Gjeterne ble beundret som dem som levde det ideelle liv. Men se gjerne et klassisk tempel eller en ruin ute i det fri. Dette er romantikken. Lytt til Beethovens mektige 6. pastorale symfoni, gjerne utendørs og i *Havlystparken*.

I parken bringes den vilde naturen stadig inn i det formelle, flere steder, som en tanke og påminnelse om naturen og dens betydning. Vi er en del av helheten.

Kanalen i *Korsdammen* er litt «ødelagt» av en vik med siv. Der holder svanene til. I *Bekkedalen* begynner det formelle, geometrisk stilisert og symbolsk, men går over i en vild norsk fjellbekk. Likeså med *Havehusbekken*. *Vannhaven* ved *Tårnbroen* og *Stupaen* er pittoresk eller malerisk. Dette er tre- og firedimensjonal landskapskunst. Litt som i en drøm kan havekunsten føre deg inn i en annen virkelighet.

Ramme har vist Shakespeare og Ibsen og inviterer til konserter i *Havlyst-theateret*. Selskaper arrangeres i parken. 200 får plass i amfiteateret og ved runde bord på *Paléhavens* terrasser. 13 kan sitte i *Orangeriet*. *Pentagonkiosken* i trallverk er også helt ut mitt eget påfunn og nyskapt. Derfra serveres det forfriskninger når det er pauser i underholdningen.

Paviljonger. Antikken, Barokken og sveitserstil.

Diverse lysthus ble på 1970, '80 og '90-tallet reddet, flyttet og plassert inn i den fremvoksende parken. Vi har bl.a. *Klokketårnet*, *Kinabroen* fra Tomb i Råde og et sirkulært Venus tempel som en ø, *Kythera*, i en korsformet kanal (riktignok katalogvare fra UK).

Lekestuen er fra Greåker og ser ut som den er tegnet av Hans Normann Dahl i vertikal sveitserstil.

Havehuset i bindingsverk fra midten av 1800-tallet ble flyttet fra en eiendom i Lovisenberggaten til Ramme i 1988. Der kan man greie seg: Brønn, utedo under trappen og vedfyrt komfyr

Paléet som blir en klassisk trianon à la Versailles er ferdig prosjektert der solen varer lengst øst i parken. Et spisested for tolv, sommer som vinter i stilige omgivelser.

Arkitekt Geir Helland og jeg har arbeidet med det meste av arkitekturen i parken og på Ramme i over tretti år.

Du kan på forespørsel leie *Havehuset*, *Pagoden* eller sove ute i telt. Det er dusj og toaletter bak veggene i *Korshaven*.

Stupaen.

Foto: Barbro Ross Vialatte, 2013

Kinahæren. Foto: Per Sollerman, 2011

Granada. Islamsk.

En åttekantet maurisk utsiktspaviljong er påbegynt i skogen mot fjorden i vest, *Granada* med en *Granado*. Dette blir den perfekte bryllupssuiten med en kiosk på toppen med detaljer fra Ole Bulls Lysøen og fliser fra Alhambra i soverommet nede, lys-peis og en badestamp i marmor under sengen.

Stupaen fra Himalaya. Buddhistisk.

En kinesisk hær trenger seg inn i parken i syd ved pagoden. En stupa fra Tibet i rød ringerriksskifer som er bygget og innviet av en lama fra Nepal verner over det hele.

Hovedaksen i parken. Nyklassisme.

Den sentrale aksen i parken ender øverst midt i døren i *Havestuen* nærmest den opprinnelige stuen. Dermed var et viktig arkitekturelt spørsmål løst. Fra utgangspunktet går aksen videre nedover midt gjennom *Hadrianbysten* i det private *Solariet* og *Æresportalen*. Med alléen av røde søylebøk er *Triumfaksen* fullbyrdet. Den ender nederst i *Pagoden*, en tilpasset lekestue som har stått der siden 1920.

Man tenkte klassisk den gang.

Petter Olsen i *Blomsteralléen* i *Triumfaksen*.

Foto: Gabriel Skålevik, 2022

Æresportalen. Barokken.

Æresportalen som med sin storlagne hyllest på latin til antikkens og Nordens gamle guder står i *Triumfaksen* i parken. Opprinnelig var den plassert i Bergens våg da det unge kongeparet kom i 1733. Den er tegnet av den danske hoffarkitekten Lorents de Thurrah, og er en nøyaktig gjenskapning fra Norsk veimuseum. Den ble flyttet til Ramme i 2008.

Således er den en gave fra staten oppsatt til min 60 års dag.

Æresportalen i fullmåne.

Foto: Petter Olsen, 2020

Rommet *Einar* i *Herbergets piano nobile*. Foto: Hensley, 2017

Herbergets østfasade med *piano nobile*, midtrisalitt, valming og mansardtak med arker på loftet.

Foto: 2mind, 2017

Kuskehuset og Herberget. 1750 og 1780. Barokken.

Oppå gården finner man det lille gule *Kuskehuset* tatt etter ditto på Frogner hovedgård fra ca. 1750 og oppført på Ramme i 1993. Dette er en kopi.

Herberget med sine 27 hotellrom er også i stilens fra 1750, men "modernisert" i 1780 med nye tapeter og moteriktig møblement: Louis XVI og Gustaviansk. Forbildene til *Herberget* er historiske, men den arkitektoniske komposisjonen er ny. Bygningen er således ikke en kopi, men bindingsverk og detaljer er antikvarisk korrekte. Man finner midtrisalitt med og uten valming, mansardtak med valming, *piano nobile*, svalgang og arkader.

Er dette nyskapning?

Skyssstasjon og Den Blå Porten. Barokken. Scenografi.

Vi har en stor og pen stall, hester og kjørbare historiske vogner og sleder. Hele *Gildely* er bygget som en kongelig nordisk skyssstasjon. Kuskene kan gå rett inn i rommene i *Herbergets* grunnetasje med støvlene på og ta karbad etter strabasene på de smålænske landeveier. Kobberkar. Ikke noe marmor eller gull her. Det er finere oppe.

Til *Stallgården* har vi gjenoppbygget *Den Blå Porten* fra Djurgården i Stockholm. Den holdt kongens hjort ute fra staden. Like bortenfor stedet der den stod, finner vi fortsatt i dag Kajsa Stinas vertshus, i Grøna Lund. Her vanket høy og lav, Gustav III og Bellman.

Axel von Fersen var mest i Versailles.

Den Blå Porten og Loggiaen med de romersk doriske søylene. Foto: Per Sollerman, 2023

Brenneriet, Vognremissen og Gildestallen. Sveitserstil.

Det andre bygget som huser hotellet er kalt *Brenneriet*. Det er knyttet sammen med *Herberget* via en bro. *Brenneriet* er i sen 1800-talls tysk fabrikk-arkitektur, som vi finner mange steder på Østlandet. Ikke minst langs Akerselven. Nede på *Stallgården* er hele *Gilstallen* samt Vognremissen, fra denne epoken. Det er litt av det selvgrodde Christiania man ser, litt likt det nedbrente vertshuset *Den Blå Porten* i Stockholm, sammen med tradisjonell gårdsbebyggelse og en stall med balkong og hjørnekvist tatt fra en bakgård i Fredrikstad.

Her finnes også inngangsloggiaen til billedgalleriet med to blanke romersk-doriske granittsøyler som veivisere. Den røde granitten er fra Vånga i Sverige.

Inngangen til *Brenneriet* og hotellet.

Foto: Per Sollerman, 2021

Stallbakken mot *Stallgården* med *Gildehallen*. *Herberget* til høyre.

Foto: Per Sollerman, 2021

Brenneriet. Fabrikkarkitektur fra 1880.

Bygningen huser hotellets resepsjon. Man ankommer fra skogen og blir tatt imot av dyrene. De er feststemte og vises i kunsten til Therese Nortvedt. Inspirasjonen ellers er Theatercaféen. Foajeen heter *Kristiania*. Fellesrommene i bygget har navn etter steder Edvard Munch har bodd. I Hotellrommene henger reproer av malerier Munch malte da han virket på Ramme.

Sengene er jernsenger fra 1880 tallet.

Hotellrommet *Epler* i Brenneriet.

Foto: Jesper Rais, 2022

Gildestallen. Interiør. Salen, Buffeten, Salongen, Den Gilde Hall. Bonderomantikk, maritimt og farverikt.

Hotellet har salong og saler i *Gildestallen* dekorert med kunst av Christian Krohg og andre som virket lokalt. *Buffeten* er bonderomantisk. I *Salongen* er vi til sjøs. Vi følger Fred. Olsen med seil, damp og diesel. Chr. Krohg skildrer loser og fiskere. Min onkel Knut stod modell. Man kan synke ned i lærsofaer eller sitte på dekk i en benk fra en av båtene. Det kan underholdes fra pianoet.

To doble dører leder inn i hallen ved siden av. Til den leverte Anders Frøstrup reisverket med franske låser. Vi er i en tradisjonell låve med riktige dimensjoner. Anders og jeg var sammen om *Asketreet* som bærer taket ved baren. Det er et kunstverk i seg selv.

Er det levende?

Atlantene ved Sceneveggen som bærer prosceniet med tempelgavlen stod utenfor kinoen i London den gang den første Ben Hur filmen hadde premiere i 1933.

Den Gilde Hallen måtte brannmales og fikk farver fra Frans Widerbergs maleri *Kulesanker* som henger i trappen. Gildere blir det ikke.

Vinkjellerens dør er tegnet av Gerhard Munthe. Det er døren til trolllets skattkammer og solid utført.

Interiør følger eksteriør.

Buffeten.

Foto: Jesper Rais, 2022

Undergrunnen. Gneis. Samtiden og stedet.

Under bakken møter vi stedets grunn. Det er selve berget som danner veggflater, diamant skårne, pussete og polerte. Det heter gneis og tegner og forteller om alt som skjedde den gang da jordskorpen ble skapt.

Herretoalettet.

Foto: Hensley, 2021

Rammerommet. Samtiden.

Den store overraskelsen under bakken er det store kvadratiske rommet på 16 x 16 meter med god takhøyde. *Rammerommet* er vårt viktigste rom for utstillinger og funksjoner. Her møter vi samtiden. Vi får se kapitéler fra antikken, men sentralt bærer et teknisk kapitél med høytalere, lyskastere og kameraer som utsmykningselementer hele volumet og vekten. Den flate kuppelen blyses av RBG LED-lys og gir en himlingseffekt. Dette er en sukkertøybutikk!

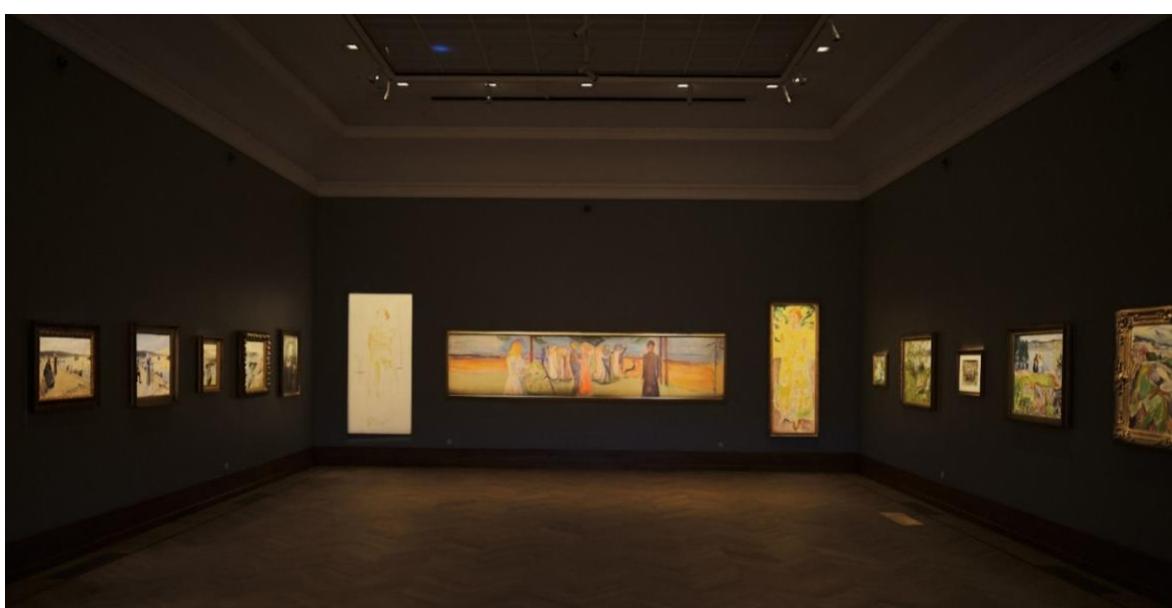
Inger Johanne Rasmussens *Sceneteppe* dekorerer vestveggen når det ikke er utstilling der.

Det kan sitte 200 til bankett eller færre i hestesko på konferanse. Stedet er godt sikret.

Rammerommet dekket til bankett.

Illustrasjon: Beate Ellingsen AS

Aularommet med kunst.

Foto:Per Sollerman, 2021

Aularommet. Nyklassisisme.

Aularommet er tatt etter Universitetet i Oslos festsal, Aulaen og huser bl.a. Munchs kunst. Her holdes klassiske konserter og Oslo-filharmonien spiller. Man ankommer via *Rammerommet*.

Tilfluktsrommene. Bunkerromantikk.

Nederst der nede i grunnen ligger det også tilfluktsrom godt egnet som små møterom T1 og T2. De er realistiske og funksjonelle. Pushwagner og Svein Bolling dekorerer. Christopher Rådlund malte dystopiske lerreter i svart, hvitt og grått som henger i de bare gangene.

Klasse A og klare til bruk.

Gildely. Herberge, skysstasjon og brenneri. Historieskrivning.

Gildely-komplekset, med galleri, museum og hotell, påbegynt i 1993 står nå ferdig. Som i en by har det vært en organisk byggeprosess. Den har ikke vært lineær kronologisk mht. stilhistorien. De historiske epokene må tolkes inn. Barokken var før sveitserstilen. Altså *Herberget* er eldst. Så kom industrialismen med *Brenneriet*. Det ble nydt brennevin på landsbygden. En ny og stor stall og vognremisse ble bygget samtidig med jernbanens fremmarsj. Her er det en utvikling på gang. Noen satset på damp. Andre holdt på seil. Og så kom automobilene. En mange tusen år gammel epoke var over. Hjulet hadde fått andre ben å gå med.

Fjøset. Sveitserstil.

Den store gårdsbygningen, *Fjøset*, stod ferdig i 1991 og er en driftsbygning med fjøs og låve slik de ble bygget hos oss på Østlandet ved slutten av 1800-tallet. *Universet* med kafé, *Fyrhuset*, samt flere av uthusene er i samme stil, kalt sveitserstilen. Det nærmeste teglverket lå rett over fjorden. Vi har hentet granitt i Røyken. Hvitsten er en gammel utskipningshavn for plank og bjelker.

Havestuen. Sveitserstilen.

Øvre Rammes gamle tun er bygget i sveitserstil. I 1880 bygget Hans Pettersen et nytt stort hovedhus og moderniserte og løftet taket på den gamle stuen bak.

Så i 2003 blir sveitserstilen ytterligere utbrodert av meg med tilbygget til den gamle stuen av den kvadratiske *Havestuen* med buede vindusdører tatt fra den åttekantete paviljongen fra Grønli på Jeløen, fra medio 1800, flyttet til Ramme i 1985. *Havestuen* har to ganger tre dører med glass og kassetthimling som i det nedrevne hovedhuset. Den er orientert direkte mot syd ut fjorden mot horisonten. Balustradene til takterrassen over er lik dem på paviljongens veggger. Det er utskårne stjerner, ruter og tulipaner. Pur snekkerglede.

Vinduene i *Rammestuen* har fått penderanter med tulipanmotivet nederst på geriktene etter lokal skikk i Hvitsten.

Rammestuen med *Havestuen*.

Foto: Claus Dalby, 2020

Stabbursloftet og Dragetårnet. Nasjonalromantikken.

På det opprinnelige gårdstunet finner vi også *Stabbursloftet* som kom som byggesett til Vestby stasjon i 1891 fra Strømmen trevare og oppsatt av Calmeyer. Det er et ferdighus i maskinlaft, bruntjæret og norsk. Vi nærmer oss unionsoppløsningen. Vi er blitt nasjonalromantiske.

Kanskje det aller gjeveste bygget på Ramme finnes oppe på fjellet mot vest. Det var mitt første store byggeprosjekt, *Dragetårnet*, som kom i årene 1977 til '80 fra Snarøen, bygget av Amandus Schibsted der i 1902. Arkitekten er Holm Munthe, dragestilens far, som tegnet Frognerstolen. Vi hadde funnet vikingskip og verdsatte våre stavkirker den gang.

Dragetårnet kikker opp over furutoppene. Derfra ser vi hele Oslofjorden fra Drøbak og Askeråsene i nord til horisonten og Færder i syd. I tårnet kan man også bo. Ramme fjordhotell tar imot deres bestilling.

Det er en *Dragedo* i skogen.

Dragetårnet.

Foto: 2mind, 2017

Muncheramme. Nasjonalromantikken. Vitalismen. Auladekorasjonene.

Petersminde (Peter er Olsen slektens farfar fra Kvam. Hans Pettersen som bygget huset i 1891 var farfars tremenning), også kalt *Muncheramme* var fra 1910 i Edvard Munchs eie. Huset var opprinnelig tidsriktig brunmalt med ditto interiør, men byggherren var blitt frankofil og bygget derfor i fransk selvtegnet chateaustil med spisse takvinkler. Det er et romantisk lite slott i tre, som nå er frigjort i en lys gulfarve som jeg tror Edvard ville likt.

Jappe Nilssen beskrev dragehoder på gavlene i 1912, men det var ikke sant. Det er spir.

Munch malte selv over den brune sjablongdekorasjonen i stuene med en frisk sitrongul. Den har vi avdekket og fått tilbake. Vi viser bildene han malte av sitt liv der med sin husholderske og modell Ingeborg. De maleriene beholdt han til sin død. De har alle den gule bakgrunnen. Gulfarven omtalte han i brev. Dette kan ha vært hans lykkeligste tid i livet. Et av to bevarte fotografiske smilebilder av ham er fra engen på Ramme med hesten *Rousseau* og en hesjende bestyrer Jensen i bakgrunnen. Fotografen må ha vært Jappe Nilssen, hans nære venn, som benyttet Munchs kamera.

Munch var kommet tilbake til Norge etter et kuropphold i København. Fra sommeren 1910 arbeidet han utendørs med *Auladekorasjonene* på Ramme. Han ble aldri helt ferdig med hovedmotivet *Forskerne/Alma Mater*. Han var ikke immun for kritikk. Videnskapsmenn var da noe annet enn nysgjerrige barn.

Vår store satsning er utstillingen *Munch og Auladekorasjonene* tilbake på Ramme. Da vil Aularommet komme til sin rett med Munchs komposisjon for *Auladekorasjonene* i nedskalert størrelse som han ferdigstilte på Ramme i 1912 i et friluftsatelier bak huset. Blir dette i 2025?

Han malte arbeidere og sterke nakne kropper som tok sjøbad og solbad.

Et maleri heter *På sofaen*. En skjelmsk Ingeborg i rød kjole ligger lett skrevende. Har hun nettopp elsket? Munchs skissebøker fra denne tiden viser mange studier av kvinnelige kjønnsorganer. Vi planlegger å stille ut hans tegninger på veggene i utedoen. Vi skal også avduke en tre meter høy broneskulptur av *Solveig* som strekker seg etter et eple slik Munch har fremstilt henne i Aulaen.

Du kan leie hele huset og bo i fire rom: *Hans, Gustav, Jappe* og *Edvard*. Det er bad med dusj og vannklosett til hvert rom. Huset har en hyggelig uteterrasse med god plass til et trettitalls gjester ved runde bord. Tribunebenkene mot fjorden i *Munchs friluftstheater* utgjør en gin tonic terrasse i særklasse til minst 200. Herfra nytes solnedgangen.

Vi håper snart å ferdigstille kaien i bukten og kanskje gjenskape Munchs atelier i *Kullboden*. Her kan det bli båtanløp og servering i fremtiden.

Vi snakker vitalismen.

Petersminde. Muncheramme.

Foto: Anita Arntzen, 2022

Ramme Sanatorium. Dr. Kneipp. Vitalisme.

I 1906 åpnet Einar Møinichen Ramme Sanatorium på Øvre Ramme og driver til 1910-11. Møinichen starter Midstuen Sanatorium i 1909 som senere ble til Akershus Fylkessykehus. Man gikk barhodet og tok sol- og sjøbad bl.a. Alkohol skulle unngås og føden var laktovegetabilsk. Vitalisme og sunnhet.

Munch, Møinichen og Olsen. Nyvitalismen.

Dette er strømningene i Sentral-Europa, Østerrike/Tyskland mot slutten av 1800: Et nyromantisk forhold til naturen: Munch og Møinichen kom begge fra Tyskland til Ramme med dette tankegodset

og gjorde suksess. Noen få år før verdenskrigene krysset de hverandre på Ramme. – Kanskje de møttes på stranden?

Så kom «hippietida» og Petter Olsen vendte tilbake fra fire år på Stanford University i California i 1973. Vitalismen var blitt fornyet.

Frithjof, Colin Archer og Stallgårdsteltet.

Samtidig med *Dragetårnet* fikk jeg også *Frithjof*, en 37 fots losskøyte, bygget til Ulabrands eldste sønn, Thor, i Larvik av *Colin Archer* i 1891. Den hadde hett *Christian Krohg* da den var eiet av et kunstner-konsortium på trettitallet. Den totalrestaurerte jeg og er et flytende Ramme som jeg har seilt i 40 år.

I *Stallgården* finner vi samme teknologi som på seilskøyten. En serie på syv opptil tolv meter høye master i furu samt en i stål holder en oppspent duk som skaper stedets største rom på hele 645 kvm. Vi har festival benker og bord til i hvert fall 150 gjester og ståplasser til flere. Her blir det kanskje oktoberfest? I så fall hjertelig velkommen!

Oldtiden.

Mest tilbakeskuende er *Festscenen* oppe på gården. Er det et protogresk tempel i tre man ser? På berget på neset to hundre meter rett vest nede ved fjorden, ligger røysene fra bronsealderen. En tre tusen år gammel bronsedolk fra denne tiden er fra Ramme. Den finner du i Oldsakssamlingen. Det er den fineste i landet. Antagelig er den støpt i Danmark. Det var handel også den gang. På Hurum er det en kvinnegrav fra stenalderen med et smykke av rav. Rav var Nordens gull. Det kom fra Baltikum. Man seilte på havet for lenge, lenge siden.

Kroen. Dobbeltetrahedron.

Kroen er et sekskantet kirkeaktig bygg med ditto løkkuppel. Det er et signalbygg. Frederica Miller, Gaia, er arkitekt, men jeg har hatt regien og som vanlig funnet på det meste. Anders Frøstrup var tømmermesteren. Tomten er trekantet. Derav sekskanten. Trekanten finner du flere steder i krobygget. Utenfor har vi *Stjernescenen*; den er en Davidstjerne. Davidstjernen er sammensatt av en

triangel som peker mot himmelen, Gud, den andre ned mot jorden, oss. Tredimensjonalt blir dette til den stjernesolen vi ser i gull på spiret. En dobbelttetrahedron som symboliserer foreningen av motsetninger: Mann + Kvinne = barn, tese, antitese og syntese.

Fra dissonans kan det oppstå forståelse av helhet og sannhet, enighet og fred.

Kroen.

Foto: Per Sollerman, 2011

Kroen og Restauranten. Økostilen.

Restauranten er et norrønt langhus med torvtak fra nordsiden og et veksthus i glass mot solen i syd. Opprinnelig var det ment til høner. Symbiose: Oksygen fra planter og kulldioksyd fra hønsene. Men vi fikk et nytt *Høneri* og dermed var et selskapslokale skapt. *Restauranten* er bygget sammen med *Kroen*.

Kroen har ubehandlet ospepanel utvendig, med torv, takløk og takspor av furu på takene til tårnet. Jordgolv innvendig og halm fra Vestby-prærien i veggene. Himlinger er blå, vegger er gule og reisverk av furu er rødt. Her er det sirkulært og bærekraftig. Dette ble ferdigstilt i 2003.

– Er vi i Østerled eller Vesterled? – Er vi i fortid eller fremtid?

Uthus. Økostilen.

Det sirkulære *Fuglehuset*, *Høneriet*, *Saueskjulet* og *Purkeriet* er primitive bygg av halm, rundstokker, torv og ospepanel. Bygget med, av og i naturen. *Fuglehuset* er kanskje særlig utpønset arkitektonisk. Det må ses utvendig og innvendig.

Økostilen er signert Miller og Olsen. Fra primo 2000 årene.

Fuglehuset og telemarkkyr.

Foto: Sofie Olsen, 2017

Asketårnet. Økodynamisk.

Gårdens mest organiske bygg er *Asketårnet* med sine seks etasjer bygget mellom stammene på et gjenoppgrødd asketre. Komplett med panel i ubehandlet osp og grener fra trær som balustre, laget av en lokal dyktig snekker og meg den gang jentene var små. Her er det sove-, oppholds- og utsiktsetasjer, flere balkonger og et minaretaktig tårn aller øverst. Litt Taj Mahal og litt Neuschwanstein. Organisk dynamisk eller økodynamisk?

Det er en liten opplevelse å tre seg gjennom dette særegne bygget. Det forsvinner i askeløv utover sommeren. De fleste går bare forbi. 2003.

Fire personer kan overnatte glampingaktig i to køyesenger. Henvendelse hotellet.

Asketårnet.

Foto: Per Sollerman, 2011

En collage av sveitserstil, nyklassisisme og økostil.

Fra et forlatt sted med unge kyr som spiste Glava istedenfor gress er Ramme blitt gjenskapt.

Utgangspunktet var den eksisterende bebyggelsen fra 1880. De fleste nybygg er i sveitserstil.

En sentral akse i haven fra en ombygging av hovedhuset i 1920 er utgangspunktet for barokkparken og *Triumfaksen*. Nyklassisismen og anlegg av en stor frukthave med sentral akse og barokken er ført opp i det nye tunet med *Ankomstalléen*, *Hestens plass*, *Kuskehuset*, *Herberget* og *Empiresuiten*.

I 1966 bygget jeg et båtnaust, *Strandhuset*, i brunbeiset tre. *Saueskjulet* i furu og ubehandlet osp med torv på taket og berget som bakvegg kunne like godt ha vært fra jernalderen, men er reist etter 2000 og signert Miller og Olsen.

Kroen med tårn, symbolikk og spir bærer i seg fortiden, men peker håpefullt inn i fremtiden. Her hedres stedets og skaperverkets ånd.

Helheten, evigheten, naturen og kulturen. Helhetskunst.

Over det hele, himmelen, utsikten og belysningen, naturlig fra solen eller kunstferdig oppsatt vinterstid med fakler og Bachs juleoratorium fra høyttalere. Stjernehimmel og måneskinn.

Ender flyr lavt i formasjon mellom bygninger og trær. Kattugler tuter om natten og grevlinger rusler rundt. Fugler kvirrer, fontener bruser og vinden suser i trærne. Eller det er stille. Yr, styrregn eller skodde. Luft fra havet. Havens dufter. Skogens lugn.

Helheten av natur og kultur. Helhetskunst kalles det og må inkludere arkitektur, hvis ikke så kan stedets ånd bli svært lei seg. På Ramme respekterer vi og nyter naturen.

Den trodde vi skulle vare evig.

Skaperverket. Gud.

Ramme er et landsens univers. Jeg elsker jorden, skaperverket og alt vi er en naturlig del av. Jeg arbeider, ja kjemper for at vår verden skal bestå. Lengst mulig for oss, våre etterkommere og våre venner, både dyr og mennesker. Ja alt liv.

Uten det – ingenting. Da er alt forbi. Ingen sapiens. Ingen til å arve noen ting.

Samfunnsansvar.

Jeg er glad for min slekt og stolt av mine forfedre. De har gitt meg alt. Jeg ønsker å fortsette deres gjerning og visjoner. De var sterke, kloke, dyktige, skapende, fremsynte samfunnsbyggere. De favnnet vidt, tok ansvar og var elsket. De brydde seg og tok tak. Det må vi også gjøre for at vårt samfunn skal bestå.

Rammeverket.

Jeg har vært formgiver og har hatt regien på Ramme i alle disse årene i stort og i smått. Ramme er mitt påfunn og representerer meg. Jeg er stedsskaperen og arkitekten: Byplan, landskap, bygg, interiør og ingeniør.

Nå er jeg blitt 75 år, men jeg vil fortsette litt til. Ramme er mitt virke. *Rammeverket* er nå synlig og anerkjent.

Det er virksomt, men hva blir virkningen?

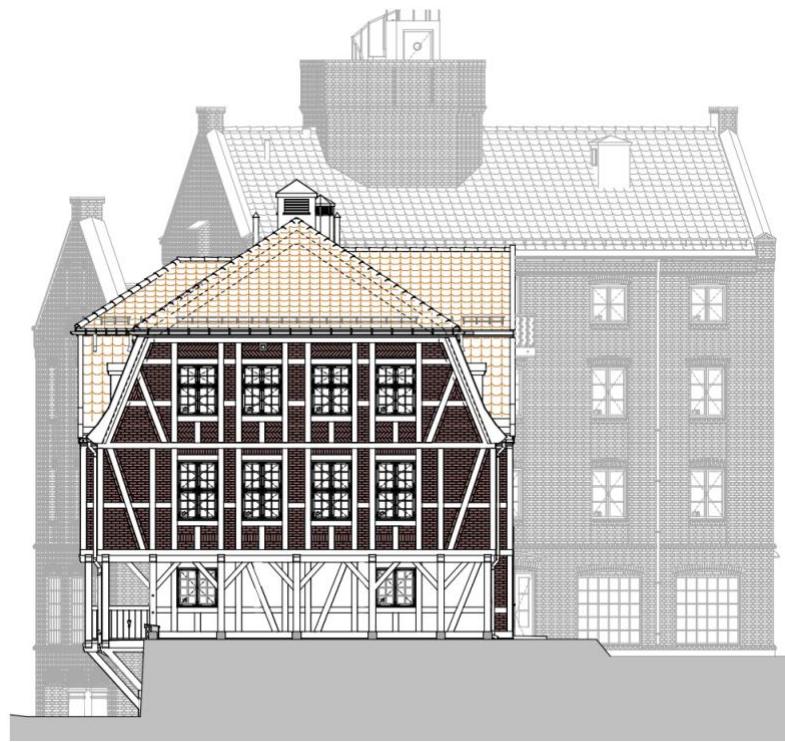
Visjonen for Ramme lyder:

Å øke bevissthet om vår natur- og kulturarv, og vise våre muligheter til å klare oss gjennom den voldsomme overgangen fra overflod til syndeflod i et samlet Norden.

Velkommen til en eventyrlig virkelighet.

Herberget. Fasade øst.

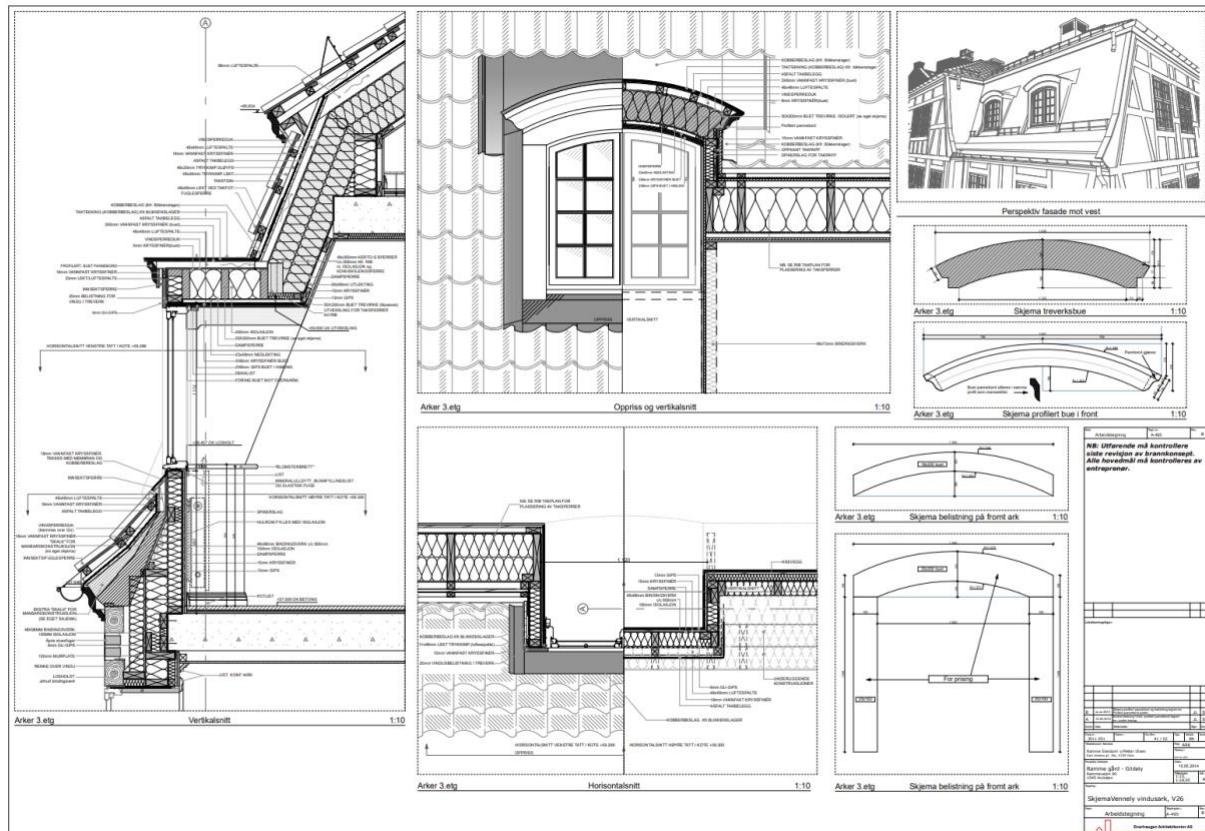
Herberget. Fasade syd. Brenneriet i bakgrunnen.

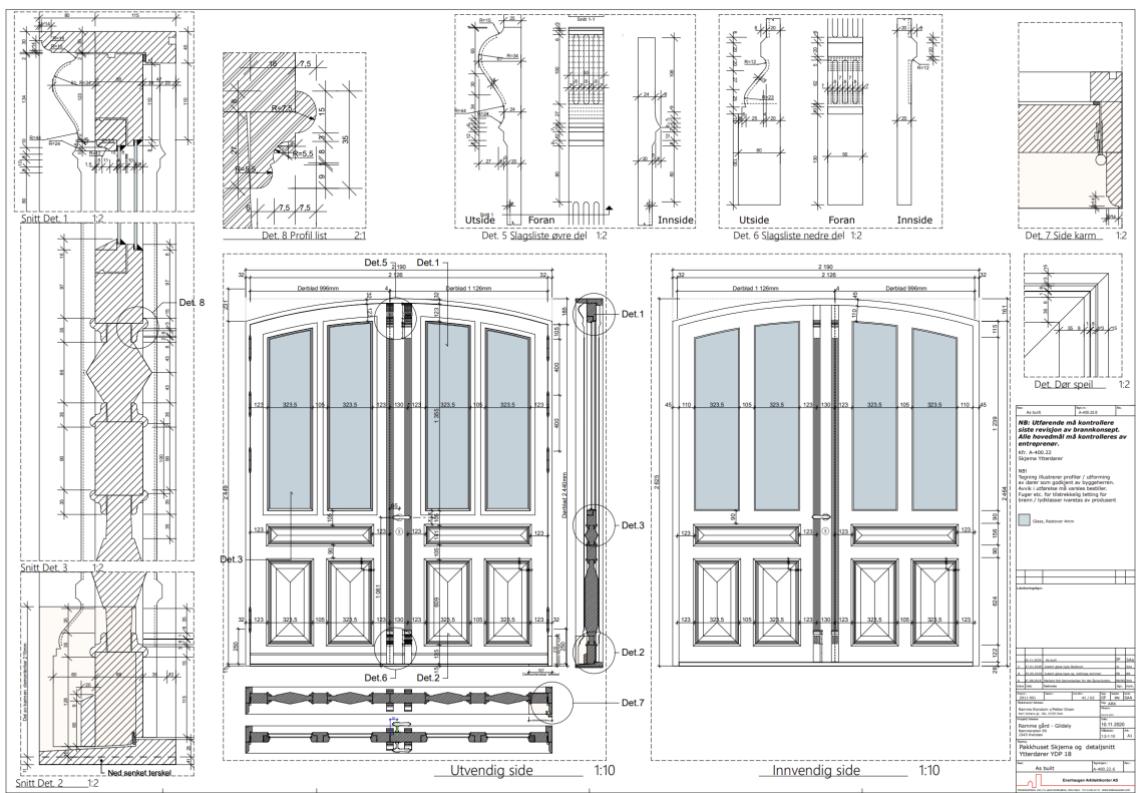
Brenneriet. Fasade øst. Inngang til Ramme fjordhotell.

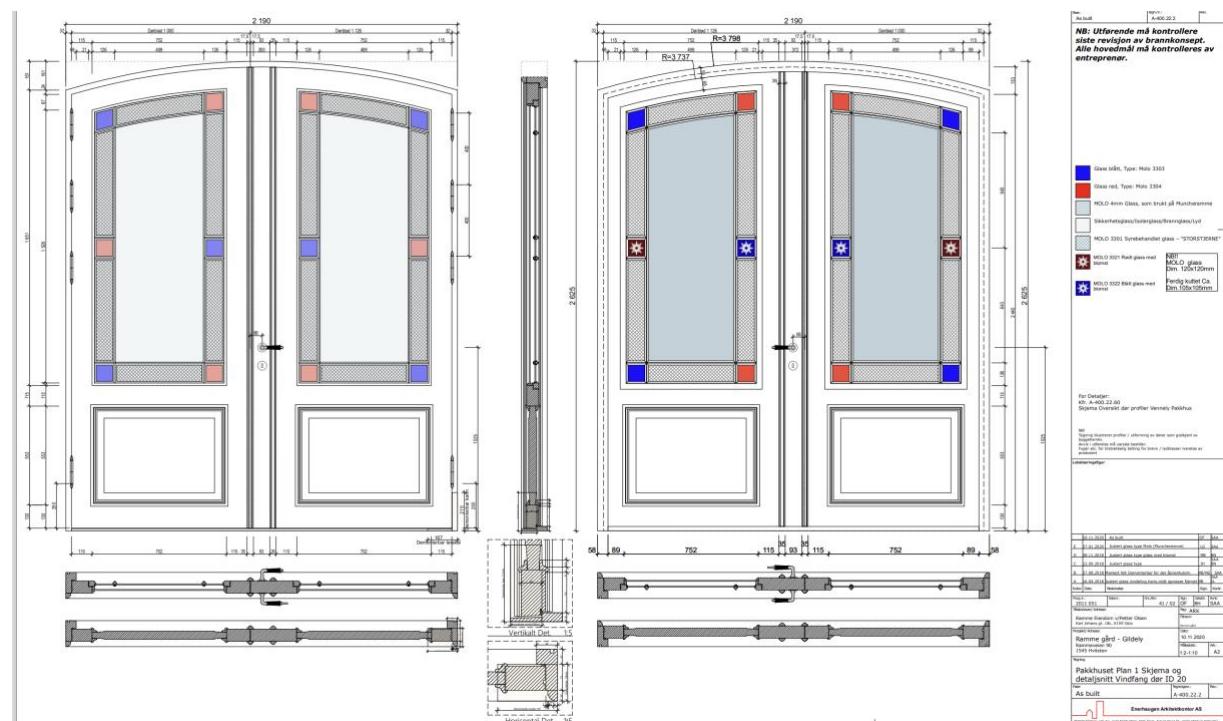
Snitt av *Stallgården* med *Rammerommet*, *Aularommet*, *Brenneriet* og *Herberget* i bakgrunnen over.

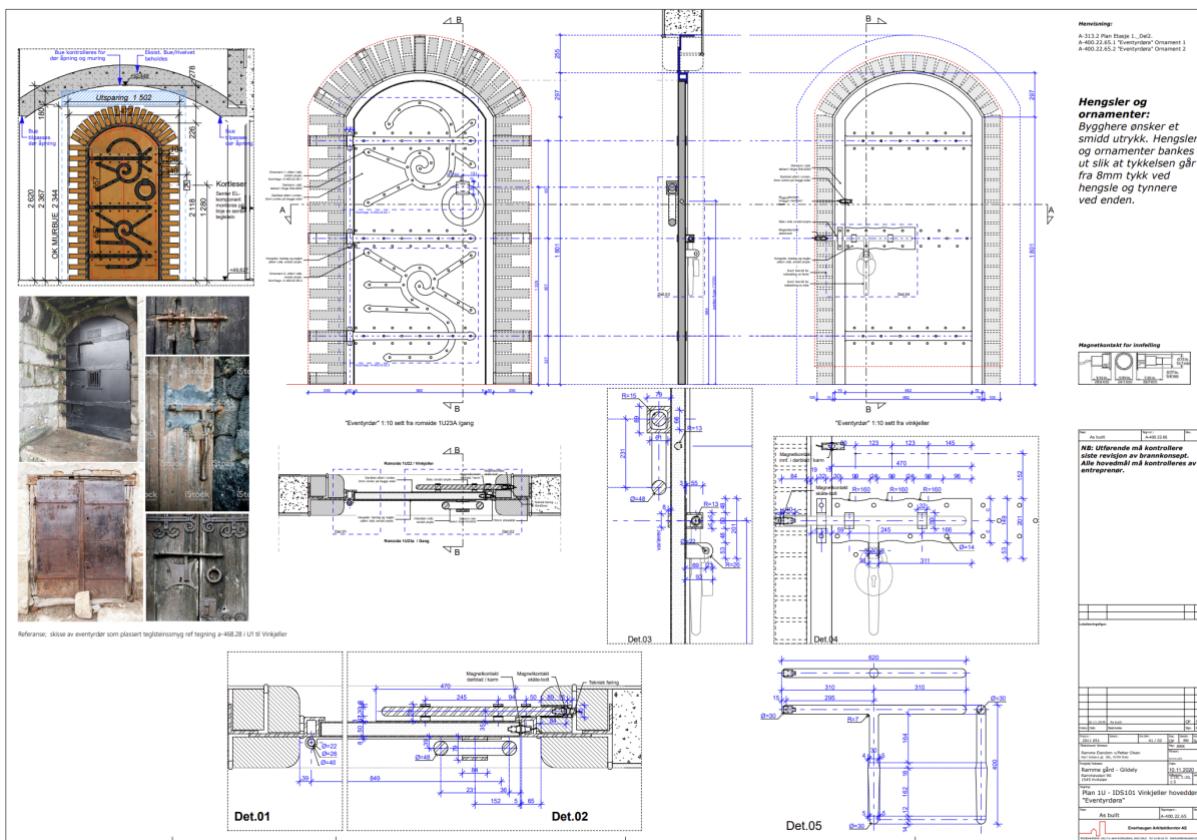
Skjema for arkene på *Herberget*.

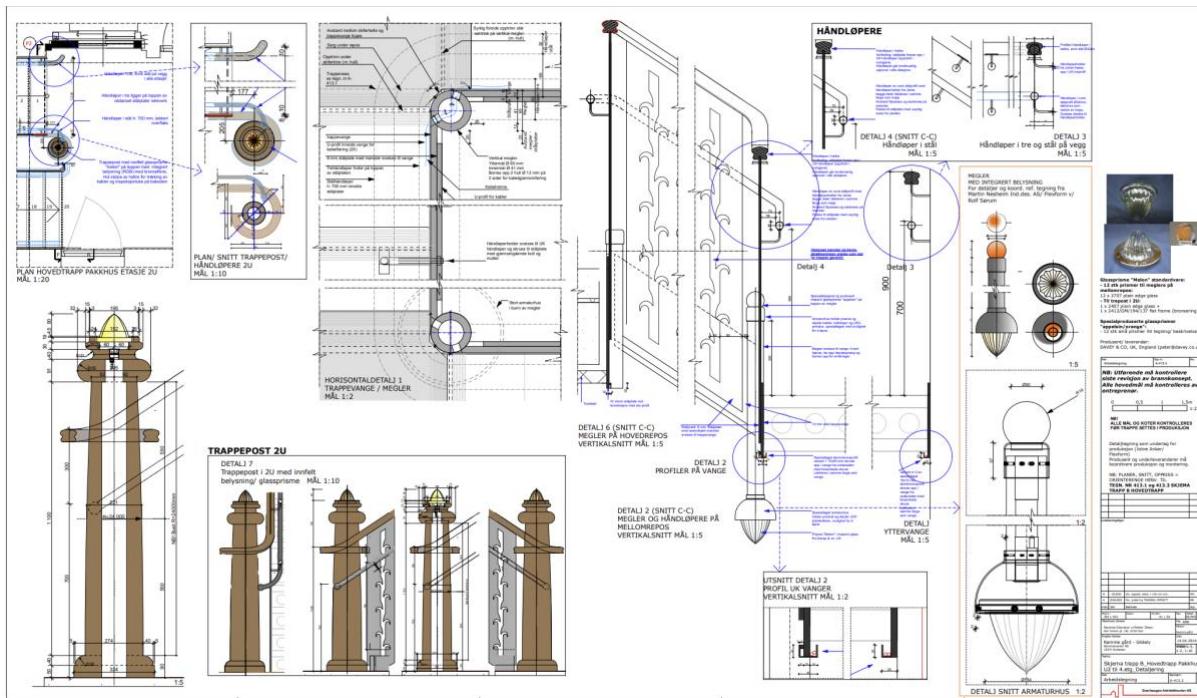
Brenneriet. Arbeidstegning av hoveddøren til Ramme fjordhotell.

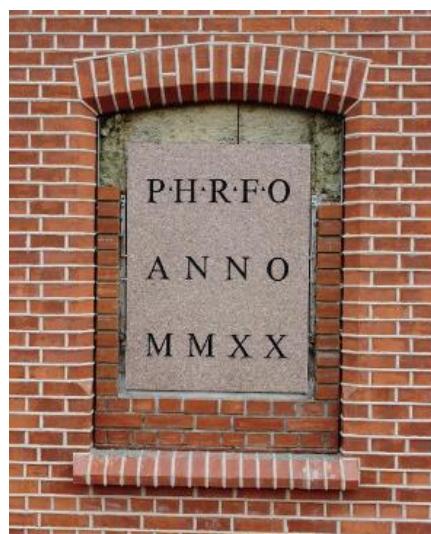
Brenneriet. Arbeidstegning av innvendig dør.

Inngangsdøren til Vinkjelleren.

Detaljer til hovedtrappen i Brenneriet.

P. H. R. F. O.

Foto: Per Sollerman, 2020

08.03.23